

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет педагогічний

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Етика соціальної роботи

Спеціальність 231 «Соціальна робота»

Галузь знань 23 «Соціальна робота»

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № __ від “_” ____ 2020 р.

м. Івано-Франківськ - 2020

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Етика соціальної роботи
Викладач (-і)	Зозуляк-Слущик Роксоляна Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент
Контактний телефон викладача	0508157946
Е-майл викладача	zozulyak_roksolyana@ukr.net
Формат дисципліни	Лекції, семінарські, практичні, самостійна робота, інтерактивні елементи, онлайн консультування і т.п.
Обсяг дисципліни	90 годин
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/index.php?
Консультації	<i>Очні консультації:</i> за попередньою домовленістю кожна друга среда з 13.30 до 15.00 <i>Онлайн консультації:</i> за попередньою домовленістю Viber (+3800508157946) в робочі дні з 9.30 до 17.30
2. Анотація до курсу	
<p>Сучасні євроінтеграційні процеси відкривають нові можливості для входження України у глобальний освітньо-інформаційний простір. З огляду на це зростають вимоги до рівня професійної підготовки фахівців соціальної сфери, їхньої здатності до ефективної суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Саме соціальна робота як вид діяльності виступає інструментом державної політики щодо захисту, надання допомоги, сприяння у розвитку і соціалізації усіх громадян.</p> <p>Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Етика соціальної роботи» складена відповідно до підготовки Бакалаврів спеціальності «Соціальна робота».</p> <p>Предметом вивчення навчальної дисципліни є етика фахівця та зв'язок її з науковою і практичною сферами соціальної роботи.</p> <p>Міждисциплінарні зв'язки: Навчальна дисципліна «Етика соціальної роботи» забезпечує вивчення навчальних дисциплін: «Вступ до спеціальності», «Соціальна робота», «Професійна майстерність соціального працівника».</p> <p>Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Моральні засади соціальної роботи 2. Категорії етики соціальної роботи 3. Соціальний працівник як суб'єкт моральних взаємин. 	
3. Мета та цілі курсу	
сприяти формуванню системи знань з основ етики соціальної роботи, виробити навички їх реалізації на практиці, що допоможе надалі вступати у взаємодію із суб'єктами процесу соціалізації; сприяти розвитку особистісно-моральних та професійно важливих рис.	
Основні завдання курсу:	
<ul style="list-style-type: none"> • ознайомити студентів з основними категоріями етики соціальної роботи; • розкрити етичні принципи і стандарти діяльності соціального працівника, зафіксовані у відповідних документах; • означити складові компоненти Етичного кодексу як підґрунтя поведінки соціального працівника; • формувати потребу застосовувати етичні знання на практиці; • розвивати моральні, професійно важливі якості, необхідні для майбутньої фахової діяльності. 	
4. Компетентності	
Інтегральні компетентності:	
<ul style="list-style-type: none"> – оперувати науковими категоріями та поняттями в соціальній сфері; – вести професійно-етичну дискусію рідною мовою; – мати комп'ютерні навички (використання мережі Інтернет для опанування рекомендованих електронних джерел, робота у Microsoft Office PowerPoint при підготовці доповіді з 	

презентацією);

- знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел;
- здійснювати аналіз концептуальних засад, визначати сутність соціальної роботи.

Загальні компетентності:

- формування міжособистісних стосунків у колективі при відстоюванні власної позиції під час дискусії;
- вміння працювати у команді;
- етичне опонування при веденні дискусії;
- критичність і самокритичність під час дискусії;
- розуміння традицій і звичаїв інших культур, вміння проявляти толерантне ставлення до їх проявів;
- об'єктивне оцінювання явищ, ситуацій, діяльності осіб, опираючись на отримані знання.
- критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі;
- здатність діяти соціально відповідально та свідомо;
- застосовувати знання на практиці;
- самостійно опрацьовувати наукові джерела, готувати доповіді з презентацією, застосовувати альтернативних підходів до висвітлення теми дискусії;
- виробляти власну траєкторію успіху у професійно-етичному розвитку;
- адаптуватися до нових ситуацій у професійній діяльності;
- реалізовувати проекти в сфері наукової діяльності.

Спеціальні компетентності:

- дотримання етичних норм, принципів та стандартів соціальної роботи;
- знання основних етапів історії становлення та розвитку етичних традицій у фаховій діяльності; основних вимог до особистісно-моральних і професійно важливих якостей соціального працівника;
- інтегрування теоретичних знань з етики соціальної роботи у практичну діяльність;
- знання моделей розв'язання етичних проблем, що виникають під час виконання соціальним працівником професійних обов'язків;
- визначення морально-етичних пріоритетів своєї діяльності;
- розуміння принципів встановлення професійних меж у практичній діяльності соціального працівника;
- реалізація етичних принципів і стандартів професійної діяльності соціального працівника на практиці;
- розуміння загальних підходів до прийняття етичних рішень у практиці соціальної роботи;
- формування особистих професійних якостей, необхідних для ефективної професійної діяльності соціального працівника;
- використання етичних методів при розв'язанні конфліктів, переведення їх у конструктивні в практиці соціальної роботи;
- здатність взаємодіяти з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад;
- здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів соціальної роботи;
- оцінювання роботи соціальних служб та установ в етичному аспекті;
- оперування основними категоріями фахової етики;
- застосування моральних норм, установок у практичній діяльності;
- визначення морально-етичних пріоритетів своєї діяльності;
- гармонійний розвиток особистісних моральних чеснот, розширення межі діяльності та спілкування задля реалізації фахових етичних моделей.

5. Результати навчання

сформована професійно-етична компетентність майбутнього соціального працівника

6. Організація навчання курсу

Обсяг курсу					
Вид заняття			Загальна кількість годин		
Лекції			14		
семінарські заняття / практичні / лабораторні			16		
самостійна робота			60		
Ознаки курсу					
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Обов'язковий/ вибірковий		
7	Соціальна робота	4	Обов'язковий		
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Модуль 1. Теоретичний					
Тема 1-2. Мораль соціального працівника: поняття та зміст фахової етики <i>Етос, мораль і моральність.</i> <i>Сутність етики соціального працівника.</i> <i>Функції етики соціального працівника.</i> <i>Основні завдання фахової етики.</i> <i>Моральна культура і духовна творчість у діяльності соціального працівника.</i>	Проблемна лекція	[Зозуляк-Случик Р. В. Етика соціальної роботи : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Івано-Франківськ : НАІР, 2019. С. 15-40;15], [2,4,13]	Проаналізувати морально-правові аспекти діяльності соціального працівника.	1 бал	1 тиждень
Тема 3. Базові категорії етики соціальної роботи <i>Добро і зло – основні категорії етики.</i> <i>Доброта як риса моральної поведінки фахівця.</i> <i>Совість у роботі соціального працівника.</i>	Проблемна лекція	[Зозуляк-Случик Р. В. Етика соціальної роботи : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Івано-Франківськ : НАІР, 2019. С. 42-51;14], [6-8,14, 16,18]	Есе: «Моральна свобода особистості та фахівця»	1 бал	1 тиждень
Тема 4. Ключові аспекти морального вибору в соціальній роботі <i>Зміст морального вибору в соціальній</i>	Проблемна лекція	[Зозуляк-Случик Р. В. Етика соціальної роботи : навч. посіб. для студентів	Аналіз практичних порад фахівця	1 бал	1 тиждень

<p>роботі. Найважливіші етичні концепції морального вчинку в соціальній роботі. Типові моделі прийняття рішень соціальними працівниками. Основні цінності етики соціальної роботи та можливості практичного застосування.</p>		<p>вищих навчальних закладів. Івано-Франківськ : НАІР, 2019. С. 51-68], [6-9,20-23]</p>			
<p>Тема 5. Моральна свідомість соціального працівника Структура моральної свідомості. Структурні компоненти етики соціальної роботи.</p>	Проблемна лекція	<p>[Зозуляк-Случик Р. В. Етика соціальної роботи : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Івано-Франківськ : НАІР, 2019. С. 68-74], [6-8,14, 16,18]</p>	Створити ієрархію етичних цінностей, важливих для соціального педагога, учителя, медичного працівника, політика.	1 бал	1 тиждень
<p>Тема 6. Особистість соціального працівника як суб'єкта професійної етики Морально-гуманістичні якості особистості соціального працівника. Психолого-педагогічні особистісні риси фахівця.</p>	Лекція-діалог	<p>[Зозуляк-Случик Р. В. Етика соціальної роботи : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Івано-Франківськ : НАІР, 2019. С. 74-85], [6, 8,14, 16-18]</p>	Створити ієрархію моральних цінностей XXI століття	1 бал	1 тиждень
<p>Тема 7. Принципи етики соціального працівника. Класифікація основних принципів соціальної роботи. Принцип компетентності. Принцип відповідальності. Принцип «Насамперед не зашкодь».</p>	Проблемна лекція	<p>[Зозуляк-Случик Р. В. Етика соціальної роботи : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Івано-Франківськ : НАІР, 2019. С. 85-101],</p>	Аналіз етичних вимог до культури поведінки соціального педагога	1 бал	1 тиждень

Принцип конфіденційності. Принцип колегіальності. Принцип співпраці.		[18-26]			
Модуль 2 Практичний					
Тема 1. Базові поняття етики соціальної роботи <i>Поняття професійної етики в соціальній роботі.</i> <i>Етика в історичному аспекті.</i> <i>Розвиток етики як науки філософії.</i> <i>Моральна культура і моральна регуляція – основні компоненти моралі.</i> <i>Зміст моральної норми та її підвиди.</i> <i>Охарактеризувати категоріальний апарат етики соціальної роботи (предмет, завдання і функції).</i> <i>Етичні проблеми соціальної роботи.</i>	Семінарське заняття з елементами дискусії	[Зозуляк-Случик Р. В. Етика соціальної роботи : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Івано-Франківськ : НАІР, 2019. С. 15-40, 103-104;15], [2,4,13]	Розкрити етичні проблеми становлення соціально-педагогічної роботи в Україні.	Максимальна оцінка 5 балів	1 тиждень
Тема 2. Етичні традиції у розвитку та становленні соціальної роботи <i>Вплив ранньохристиянської етики та етики доби Середньовіччя на виховання особистості.</i> <i>Етичні вчення епохи Відродження та Нового часу.</i> <i>Етичні погляди на поведінку людини кінця XVII – початку XIX століть.</i> <i>Історія становлення етики соціальної роботи в європейських країнах.</i> <i>Історія становлення етики соціальної роботи в США.</i>	Семінарське заняття з елементами дискусії	[Зозуляк-Случик Р. В. Етика соціальної роботи : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Івано-Франківськ : НАІР, 2019. С. 15-40, 105-106], [19,22,26]	Розкрити питання: моральна свобода особистості та фахівця.	Максимальна оцінка 5 балів	1 тиждень
Тема 3. Морально-етичні проблеми регулювання соціальної роботи <i>Роль морального</i>	Семінарське заняття з елементами дискусії	[Зозуляк-Случик Р. В. Етика соціальної роботи : навч.	Охарактеризувати головні норми у поведінці фахівця	Максимальна оцінка 5 балів	1 тиждень

<p><i>вибору в діяльності соціального працівника.</i> <i>Етичні концепції морального вчинку, що зумовлюють соціальну роботу.</i> <i>Основні моделі прийняття професійних рішень.</i> <i>Поняття «професійні межі» в діяльності соціального працівника.</i> <i>Роль цінностей у соціальній роботі.</i></p>		<p>посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Івано-Франківськ : НАІР, 2019. С. 51-68, 107-108], [4-6,11]</p>			
<p>Тема 4. Етичний кодекс у соціальній роботі <i>Характеристика етичних кодексів соціального працівника, практичного психолога, медичного працівника.</i> <i>Виявити відмінні та спільні аспекти в діяльності спеціалістів, порівнюючи їх етичні кодекси. Доцільність регламентації діяльності різних спеціалістів відповідними професійними кодексами.</i> <i>Міжнародні норми поведінки соціальних працівників.</i> <i>Основні положення українського Етичного кодексу соціального працівника.</i> <i>Мета і цілі створення Етичного кодексу.</i> <i>Суть Етичного кодексу соціального працівника.</i></p>	<p>Семінарське заняття з елементами гри</p>	<p>[Зозуляк-Случик Р. В. Етика соціальної роботи : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Івано-Франківськ : НАІР, 2019. С. 108-110], [5-10, 12]</p>	<p>Визначити рівень власної емпатійності</p>	<p>Максимальна оцінка 5 балів</p>	<p>1 тиждень</p>
<p>Тема 5. Характеристика основних категорій етики соціальних працівників <i>Спільне та особливе в</i></p>	<p>Семінарське заняття (з елементами прес-конференції)</p>	<p>[Зозуляк-Случик Р. В. Етика соціальної роботи : навч. посіб. для</p>	<p>Проаналізувати рекомендації щодо соціально-педагогічного</p>	<p>Максимальна оцінка 5 балів</p>	<p>1 тиждень</p>

<p><i>категоріях етики і етики соціального працівника. Професіоналізм як моральна якість особистості. Характеристика професійних обов'язків соціального працівника. Моральні норми соціального працівника. Моральні правила у професійній діяльності соціального працівника.</i></p>		<p>студентів вищих навчальних закладів. Івано-Франківськ : НАІР, 2019. С. 110-112], [6, 8,14, 16-18]</p>	<p>спілкування</p>		
<p>Тема 6. Етикет соціального працівника <i>Принципи моральних взаємин з клієнтом у вирішенні його проблем. Культура поведінки соціального працівника з клієнтом: вітання, представлення, звертання, спілкування. Професійно-етичні взаємини та їх особливості у співпраці соціальних працівників. Моральні принципи співробітництва з колегами в інтересах своїх клієнтів: взаємна повага, довір'я, чесність, правдивість, рівність.</i></p>	<p>Практичне заняття з елементами гри</p>	<p>[Зозуляк-Случик Р. В. Етика соціальної роботи : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Івано-Франківськ : НАІР, 2019. С. 110-114], [10,14,15,17, 19]</p>	<p>Аналіз етичних основ спілкування в діяльності соціального працівника</p>	<p>Максимальна оцінка 5 балів</p>	<p>1 тиждень</p>
<p>Тема 7. Тренінг соціально-працівничого спілкування <i>Вправи з організації професійного спілкування з різними об'єктами в соціальній роботі. Аналіз основних ролей у професійному спілкуванні. Розробка правил спілкування з різними</i></p>	<p>Практичне заняття з елементами гри</p>	<p>[Зозуляк-Случик Р. В. Етика соціальної роботи : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Івано-Франківськ : НАІР, 2019. С. 114-115], [10, 14,17, 19]</p>	<p>Розроблення пам'ятки з подолання конфлікту.</p>	<p>Максимальна оцінка 5 балів</p>	<p>1 тиждень</p>

<i>категоріями клієнтів. Формування навичок ефективного спілкування.</i>					
Тема 8. Моральний портрет соціального працівника	Практичне заняття- творчість	[Зозуляк- Случик Р. В. Етика соціальної роботи : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Івано- Франківськ : НАІР, 2019. С. 117-118], [7,12,13, 23,24,26]	Есе: «Етичний портрет соціального педагога».	Максима- льна оцінка 5 балів	1 тиждень
7. Система оцінювання курсу					
Загальна система оцінювання курсу	Вид контролю – іспит. Максимальна оцінка – 100 балів (оцінки за практичні заняття – 25 балів, за контрольну роботу – 15 балів, за самостійну роботу – 10 балів. Іспит – 50 балів.				
Вимоги до письмової роботи	Студенти повинні виконати контрольну роботу для перевірки здатності(ей) продемонструвати розуміння питань використання навчальної літератури та інших джерел інформації, продемонструвати практичні навички, здатність застосовувати та інтегрувати отримані знання (поєднаємо теорію та практику з тим, як це знадобиться у професії), що складається з тестових питань, практичного та творчого завдань. На кожен семінар студенти повинні прочитати необхідну навчальну та наукову літературу, законспектувати необхідні цитати, які дають відповіді до семінарських питань, вивчити відповідний матеріал із підручників, виконати практичні завдання (зазначено біля кожного семінарського заняття). Плагіат неприпустимий.				
Семінарські заняття	Максимальна оцінка – 25 балів				
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання 50 % завдань. Вчасно виконано самостійну роботу та написана контрольна робота. Зарахування пропущених занять без поважних причин відбувається впродовж наступних двох тижнів після пропущеного заняття за допомогою методів усного опитування чи тестування).				
8. Політика курсу					
При організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника студенти, викладачі, методисти та адміністрація діють відповідно до: Положення про самостійну роботу студентів; Положення про організацію освітнього процесу; Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів; Положення про практику студентів; Положення про рейтингову систему оцінювання знань; Положення про академічну доброчесність; Положення про екзамени та заліки; Положення про укладання та контроль за виконанням договору про надання освітніх послуг; Положення про внутрішнє забезпечення якості освіти. Також неприпустимі плагіат та списування.					

Лекційні заняття не відпрацьовуються, але знання лекційного матеріалу обов'язкове. Пропуски практичних занять відпрацьовуються наступним чином: опрацювання теми, а також виконання вправ із теми.

Якщо студент пропустив (не відпрацював) більше 50% занять, він повинен скласти тести (Тести) і тільки за цієї умови буде допущений до складання заліку.

Обов'язковим є для отримання допуску до іспиту є відвідування більш 50% занять, написання контрольної роботи та виконання самостійної роботи.

На заняттях потрібно бути активними, творчими, не боятися запитувати та відстоювати свою думку.

9. Рекомендована література

Базова

1. Блощинська В. Практикум з етики. Івано-Франківськ : Плай, 2015. 256 с.
2. Бойко А. М. Оновлена парадигма виховання. К. : Либідь, 1997. 91 с.
3. Бралатан В.П. Професійна етика : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2011. 252 с.
4. Васянович Г. Педагогічна етика : [навч.-метод. посіб.]. Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України; Львівський науково-практичний центр. Львів : Норма, 2005. 344 с.
5. Вознюк Н. М. Етико-педагогічні основи формування особистості : [навч. посіб.]. К. : Центр навчальної літератури, 2005. 196 с.
6. Вступ до соціальної роботи : [навч. посіб. / за заг. ред. Т. Семигіної та ін.]. К. : Академвидав, 2005. 304 с.
7. Етика ділового спілкування: / за редакцією Т.Б. Гриценко, Т.Д. Іщенко, Т.Ф. Мельничук : навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007 344 с.
8. Зозуляк-Случик Р. В. Етика соціальної роботи : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Івано-Франківськ : НАІР, 2019. 204 с.
9. Малахов В. Етика : [курс лекцій]. К., 2000. 384 с.
10. Міжнародні етичні стандарти соціальних працівників. Соціальна робота : в 3 ч. К. : Києво-Могилянська академія, 2000. С. 169–182.
11. Педагогічна деонтологія : [навч.-метод. посіб. / за ред. Л. Л. Хоружої]. К. : Мінськ. пед. ун-т ім. Б. Д. Грінченка. К., 2008. 96 с.
12. Писаренко В. И. Педагогическая этика. Минск : Нар. асвета, 1999. 216 с.
13. Професійна етика соціального педагога : [навч.-метод. посіб.] / Марченко С. Я., Краснова Н. П., Харченко Л. П.; Науково-дослідний центр проблем соціальної педагогіки та соціальної роботи АПН України та Луганського національного ун-ту ім. Тараса Шевченка. Луганськ : ДЗ “ЛНУ ім. Т. Шевченка”, 2009. 563 с.
14. Соціальна педагогіка : [мала енциклопедія / за заг. ред. І. Д. Звереві]. К. : Центр навчальної літератури, 2008. 336 с.
15. Соціальна робота в Україні : [за заг. ред. І. Д. Звереві]. К. : ДЦССМ, 2004. 256 с.
16. Соціальна робота в Україні : перші кроки : [за ред. В. Полтавця]. К. : Вид. дім “Academia”, 2000. 236 с.
17. Соціальна робота : Короткий енциклопедичний словник. К. : ДЦССМ, 2002. 536 с.

Допоміжна

1. Бралатан В.П. Професійна етика : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2011. 252 с.
2. Возняк Н. М. Етика : навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2013 300 с.
3. Гусейнов А. А. Золотое правило нравственности. М. : Молодая гвардия, 1998. 269 с.
4. Гусейнов А. Краткая история этики. М. : Мысль, 1997. 645 с.
5. Зверева І. Д. “Етичний кодекс соціального працівника України” від ідеї до впровадження / І. Д. Зверева. Практична психологія та соціальна робота. 2002. № 9–10. С. 84–87.
6. Зозуляк Р. Етика соціально-педагогічної діяльності : [методичні рекомендації]. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2007. 40 с.
7. Зозуляк Р. Засади соціально-педагогічної деонтології : [наук.-метод. зб.]. Коломия, 2007. С. 34–38.
8. Зозуляк Р. Професія “соціальний педагог” : морально-етичний аспект. Ідея опіки дітей і молоді в історико-педагогічній науці : [зб. наук. праць]. Івано-Франківськ : Плай, 2005. С. 298–302.
9. Зозуляк-Случик Р. В. Основи деонтології в соціальній роботі та соціально-педагогічній діяльності. Соціальна робота і сучасність : теорія та практика : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, 20–21 травня 2010 року / М-во освіти і науки України,

- Національний технічний університет України “Київський політехнічний університет” [від. ред. Б. В. Новиков, Л. М. Димитрова]. К. : НТУУ “КПІ”, 2010. С. 42–44.
10. Зозуляк-Слущик Р. В. Основні категорії етики в діяльності соціальних працівників і соціальних педагогів. Вісник Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”. Політологія. Соціологія. Право. Київ : ІВЦ “Політехніка”, 2010. № 2 (6). С. 21–26.
11. Етичний кодекс із соціальної роботи // [https:// zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1965643-05](https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1965643-05)
12. Марущак О. В. Етичні виклики сучасності в мовах трансформації суспільства. Науковий потенціал вищої школи : [текст: зб. наук. праць]. Миколаїв, 2008. С. 167–170.
13. Медведева Г. П. Этика социальной работы : [учеб. пособ. для студ. высш. учеб. завед.]. М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. 208 с.
14. Модуль. Спілкуємось та діємо. К. : Міленіум, 2002. 105 с.
15. Педагогіка свободи : етика, демократія і громадянська мужність / П. Фрейре. К. : Вид. дім “КМ Акад.”, 2004. 124 с.
16. Рассудина К. С. Криза моральної ідентичності / Рассудина К., Макінтавр Е., Тейлор Ч. Практична філософія. 2006. № 4. С. 155–161.
17. Сабат Н. Етика спілкування соціального педагога з різними категоріями клієнтів. Ідея опіки дітей і молоді в історико-педагогічній науці : [зб. наук. праць]. Івано-Франківськ : Плай, 2005. С. 324–330.
18. Степаненко В. Ф. Етика в проблемах і аналітичних задачах : [навч. посіб.]. К., 1998. 270 с.
19. Тесленко В. Формування спеціальної етичної компетентності соціальних та педагогічних працівників для здійснення соціально-педагогічної підтримки дітей з обмеженими можливостями. Соціальна педагогіка : теорія і практика. 2005. № 3. С. 78–85.
20. Трубавіна І. М. Етика соціально-педагогічної роботи з сім’єю : [навч.-метод. посіб.]. К. : УДЦССМ, 2001. 72 с.
21. Усіченко І. І доброта, і милосердя. К., 1996. 85 с.
22. Федоренко Е. Профессиональная этика. К., 1983. 216 с.
23. Хамитов Н. Добро и зло. Этика. Путь к красоте отношений : [курс лекцій]. К., 2007. С. 84–112.
24. Хамитов Н. Справедливость и человечность. Этика. Путь к красоте отношений : [курс лекцій]. К., 2007. С. 166–190.
25. Чернокозова В. Этика учителя / В. Чернокозова, И. Чернокозов. К., 1996. 208 с.
26. Чуприна О. Проблема відповідальності соціального педагога. Ідея опіки дітей і молоді в історико-педагогічній науці : [зб. наук. праць]. Івано-Франківськ : Плай, 2005. С. 330–335.
27. Шевченко Л. Л. Практическая педагогическая этика. Экспериментально-дидактический комплекс. М. : Соборъ, 2007. 506 с.

Викладач _____ Зозуляк-Слущик Р.В.